

КОНЦЕПЦІЯ LEAN ACCOUNTING ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Управлінський облік є невід'ємною частиною ефективного управління сучасним підприємством, виступає системою обробки виробничої, господарської та фінансової інформації, а також слугує основою для прийняття обґрунтованих рішень і їх подальшої реалізації. Його роль є ключовою у досягненні стратегічних цілей та формуванні конкурентних переваг компанії на ринку [2].

Для ефективного виконання своїх функцій система управлінського обліку має адаптуватися до сучасних викликів і змін бізнес-середовища. Сучасні економічні та політичні умови, посилення інтеграційних процесів, розвиток інформаційних технологій і впровадження концепції сталого розвитку зумовлюють необхідність застосування нових методів управління. Якість облікової інформації відіграє ключову роль у прийнятті управлінських рішень, моделюванні господарських процесів і підвищенні ефективності діяльності підприємства. Традиційні підходи до організації бухгалтерського обліку потребують удосконалення та переорієнтацію з потреб масового виробництва на врахування індивідуальних запитів споживачів. Важливим напрямом розвитку управлінського обліку є концепція lean accounting, що полягає в мінімізації витрат, усуненні марнотратства у фінансових процесах та максимізації цінності для клієнтів.

Принципи «ощадливого виробництва» вперше втілила компанія Toyota, серед яких можна виділити: стратегічну орієнтацію на довгострокові цілі, навіть якщо це може негативно вплинути на короткострокові фінансові результати; безперервний виробничий процес, що передбачає усунення надвиробництва та незавершеного виробництва; застосування системи «витягування», що означає виробництво лише необхідної кількості продукції у потрібний момент; першочерговий пріоритет – якість продукції; постійне вдосконалення та делегування повноважень співробітникам; створення виробничої культури; повага до партнерів; використання лише перевірених даних для прийняття рішень тощо.

Принципи «ощадливого виробництва» відображені також у стандарті управлінського обліку SMA IMA «Accounting for the Lean Enterprise: Major Changes to the Accounting Paradigm». Вони зазвичай охоплюють п'ять основних аспектів:

- визначення та створення цінності;

- управління потоком створення цінності;
- забезпечення безперервності потоку процесів;
- впровадження ефективного операційного контролю;
- постійне вдосконалення бізнес-процесів [1, с. 8-9].

Відповідно до концепції ощадливого виробництва, адаптивність облікової системи до потреб користувачів залежить від рівня втрат у її функціонуванні: що менше втрати, то вищою є її здатність до адаптації. Втрати у системах і процесах бухгалтерського обліку відіграють важливу роль під час впровадження концепції ощадливого виробництва. Аналізуючи зміст облікової діяльності, можна виокремити два її основні типи: діяльність, спрямовану на підвищення цінності облікової інформації для користувачів, та роботу, що знижує цінність обліково-аналітичних даних. Другий вид діяльності і являється втратами облікової системи.

Представники компанії «Toyota» виділили такі основні види втрат які не додають цінності в межах існуючих виробничих і бізнес-процесів:

- перевиробництво – виготовлення продукції раніше або у більшій кількості, ніж потрібно, що призводить до надлишку запасів і додаткових витрат на зберігання та транспортування;
- очікування – простой через затримки в процесі виробництва, нестачу деталей, неефективну організацію роботи або брак потужностей;
- зайве транспортування – непотрібне переміщення матеріалів, деталей та готової продукції між процесами чи на склад;
- зайва або неправильна обробка – надмірні операції, низькоефективні технології, спроби досягти надмірної якості або заповнення простоїв зайвою роботою;
- надлишок запасів – надмірна сировина, незавершене виробництво або готова продукція, що призводить до затримок, старіння товарів, зайвих витрат на зберігання та транспортування;
- зайві рухи – непотрібні дії працівників, пов'язані з пошуком деталей, інструментів або їхнім незручним розташуванням;
- дефекти – виробництво бракованої продукції, що спричиняє витрати на виправлення, повторне виготовлення або утилізацію.

Отже, концепція Lean є перспективним інструментом для керівників вітчизняних підприємств, оскільки сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції та послуг, покращенню задоволеності споживачів і значному зниженню витрат. Її системний характер полягає у тісному взаємозв'язку та взаємному впливі застосовуваних інструментів і підходів. Найбільшого ефекту від впровадження цієї концепції досягають підприємства, які реалізують її комплексно. Водночас, навіть часткове застосування окремих інструментів Lean дозволяє отримати відчутні результати, що можуть стати стимулом для подальших змін. Однак успішна

реалізація Lean Accounting вимагає трансформації управлінських підходів, розвитку корпоративної культури та підвищення рівня кваліфікації персоналу. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка адаптивних методичних підходів до інтеграції Lean Accounting у різні сфери економіки, що сприятиме підвищенню ефективності та стійкості підприємств в умовах динамічного ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Accounting for the Lean Enterprise: Major Changes to the Accounting Paradigm : Statements of Management Accountants
2. Скрипник С., Костенко Ю., Курей О. Управлінський облік на підприємствах України в умовах кризових явищ. Економіка та суспільство. 2023. № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-32>